De andere Lauffer

Samenstelling: B. Jos de Roo

HET VERHAAL VAN JULES DE PALM (1)

PIERRE LAUFFER EN IK woonden vlak naast elkaar. We werden door een kerkhof gescheiden. We konden elkaar dus beschreeuwen. Dat deden we niet zoveel, want we waren allebei padvinder. We seinden wel eens naar elkaar. Als je dat 's avonds deed, dachten de mensen dat er iets met de geesten op het kerkhof aan de gang was. Dat inspireerde ons om het zo laat mogelijk te doen, totdat je op je kop kreeg van je moeder.

Pierre en ik hebben elkaar van kleinsafaan gekend. Ik had bewondering voor hem, omdat hij bepaalde dingen deed, die ik niet durfde. Hij had veel eerder een lange broek, hij rookte sigaretten, dat durfde ik helemaal niet. Pierre was meer de bonvivant. Hij was echt een vrolijke Frans, terwijl ik dat niet bepaald was. Volgens mij moest je een zeer deugdzaam leven leiden. Ik luisterde naar alle raadgevingen van de fraters. Ik las boeken van Aloysius Gonzaga, terwijl Pierre in Emile Zola dook. En waarom deed Pierre dat? Omdat de frater ons waarschuwde dat dat boek op index stond. Dat was voor mij het teken om me nóóit met Zola te bemoeien. Voor Pierre was het juist het teken om te gaan kijken, waarom dat boek op de index stond.

De mensen van mijn generatie zouden zeggen: "Je zag Pierre en je zag Jules. En als je Jules zag, dan zag je Pierre. "En als ik een keer alleen was, vroegen ze ook: "Waar is Pierre vandaag?" In onze padvinderstijd hebben we elkaar erg lang meegemaakt. Ik herinner me het Bonairekamp. Daar heeft hij een liedje op gemaakt: "Het zomerkamp trekt alle man die 't buitenleven mint". Het zomerkamp! Maar goed......

Pierre en ik vulden elkaar aan. Ik was zijn verbeteraar. Als hij bepaalde dingen uithaalde die mij niet zinden, dan zei ik dat. Het allerbelangrijkste in onze vriendschap was, dat wij elkaar de waarheid konden zeggen. Het is zelfs zo sterk, dat wij elkaar een keer aankeken en zeiden: "Ik geloof dat wij onze eigen weg moeten gaan, want de dingen waar jij nou voor staat, die stuiten mij tegen de borst." Dat kon je met zo'n man helemaal uitpraten en daardoor werd de vriendschap hechter.

Eerst trokken we samen op, fietsten we veel. Het idee, zeg: samen fietsen! Dan reden we naar Mahaai, daar eindigde Curacao. Daarna kreeg je alleen woestenij, waar je doorheen liep om op hagedissen te jagen. Wat later gingen we samen naar zee. In die tijd begon hij me toe te vertrouwen, dat hij zich bezondigde aan het dichten in het Papiamentu. Daar fluisterde je zowat over. Deze generatie kan het zich haast niet indenken, dat er een tijd geweest is, waarin een heleboel van die mensen die nou ontzettend over onze cultuur roepen, niets en niets van het Papiamentu wilden horen.

Pierre was geinspireerd door Joseph Sickman Corsen. Achterin zijn bundeltje 'Poesias' had hij een paar kleine gedichten in het Papiamentu. Iedereen kende de eerste strofe:

Ta pakiko, mi no sa;
ma esta tristu mi ta bira,
tur atardi ku mi mira
solo baha den laman.

Daardoor werd Pierre geinspireerd en ook door het idee, dat we allebei hadden, dat er toch wat te doen moest zijn met onze taal. Toen begon Pierre heel voorzichtig enkele dichtregels op te schrijven in een schoolschrift. Elke keer kwam er weer wat meer bij. De band tussen ons tweeen werd hierdoor erg groot, want ik hield erg veel van literatuur. In die tijd ging je met Jacques Perk en Guido Gezelle dwepen.

Ik was meestal de corrector van Pierre. Ik zei altijd: "Ja, dat heb je zo mooi gezegd, maar volgens mij kan het beter". Dan zei hij: "Klets niet" en dan ging hij maar door.

Tegenwoordig zegt iedereen dat ze de gedichten van Pierre Lauffer gelezen hebben. Ik weet absoluut zeker dat dit niet het geval geweest is. Over de Kristóf-gedichten zijn er mensen die zeggen, dat het prachtige gedichten zijn. Maar ze vergeten dat Pierre vanaf 1941 gedicht heeft. Ook in zijn eerste bundel 'Patria' staan schitterende gedichten.

Pierre Lauffer, daar zal vriend en vijand het over eens zijn, is een begenadigd dichter. Met deze man kunnen we de jeugd pakken. Ik zou het meest geporteerd zijn voor een bloemlezinkje van twaalf gedichten. Niet meer. Uit verschillende perioden. Met een paar gegevens over het leven van Pierre Lauffer. Als we zouden kunnen bereiken, dat we zo'n bundeltje op de scholen zouden kunnen uitdelen, zodat de leraren de jonge kinderen zouden kunnen uitleggen, wat Pierre Lauffer eigenlijk voor de Antillen en voor Curacao betekend heeft, dan geloof ik dat dit een beter monument voor Pierre is, dan wat men soms in het hoofd heeft. Ik heb zoveel verhalen, zoveel plannen gehoord. Er zijn die zeggen: "We moeten een standbeeld". Anderen willen een borstbeeld, weer anderen willen een straat naar hem noemen. Ik weet niet waar Pierre nou is, maar ik weet één ding: hij zit te schateren van het lachen.

De andere Lauffer

Samenstelling: B. Jos de Roo

HET VERHAAL VAN JULES DE PALM (2)

DE GEDICHTEN VAN PIERRE LAUFFER, nou, daar had men geen goed woord voor over. Laten we elkaar niks wijs maken. In de jaren veertig zeiden ze: "In het Papiamentu kan je niet dichten, je kan er niet in zingen, daar kan je niets mee doen". Nu zijn we veel en veel verder, maar in het begin..... Hij werd verketterd. Mijn moeder en mijn kennissen zeiden: "Jullie zijn niet wijs". Maar toen kwam René de Rooy op de proppen en hij is eigenlijk de man geweest die als een soort motor erachter gestaan heeft. Hij zei: "Jullie hebben een mooie taal. Kom, doe er eens wat mee". René de Rooy is eigenlijk ook een stimulans geweest voor Pierre. Wij erkenden in ieder geval: dit is een stuk cultuur van ons, dit is helemaal eigen, dit moeten wij proberen te pousseren.

In die tijd kwam ook het idee van Curacaodag. Dat is ook zo iets. Als je tegenwoordig sommige mensen hoort, dan zijn het mensen die het eigenlijk uitgevonden hebben. Maar toentertijd zijn wij met z'n drieen ermee begonnen. De bedoeling van Curacaodag was iets van onszelf te hebben. Wij vierden het koninginnefeest. Ik weet nog heel goed: 1533 - Willem van Oranje - Vader des Vaderlands. Maar wat was er nou van onszelf?

Er waren geen mensen te vinden die hier iets in zagen. Sommigen zeiden: "Aha, daar heb je die paters weer, die willen de feestdag van St Anna lekker vieren, 26 juli, en die hebben dan die Jules de Palm en die Pierre Lauffer op zitten stoken". Ze zagen er niets in. Maar nu hoor je natuurlijk andere geluiden. Ik kan alleen maar zeggen: het is prettig dat het na veertig jaar zover is. Alleen: ik vind het veel te lang duren.

***

IN DE OORLOGSTIJD was Pierre politieagent om een heel eenvoudige reden. Er kwam dienstplicht. De dienstplichtige schutters zouden heel weinig gaan verdienen, dat wist iedereen. Er is zelfs een liedje "kwater binti", vier gulden twintig kregen ze per week. Daarom tekende hij voor zes jaar bij de politie. Daar heeft hij ook een boekje over geschreven: "Seis anja casca berde", dat was omdat de politieagenten vroeger in het groen rondliepen.

Precies die tijd dat hij politieagent was, was de tijd van zijn grote inspiratie. Ik weet niet waar het aan lag. Omdat Curacao helemaal verduisterd was? Dat hij daar op zijn politiepost zat alleen met zijn gedachten? Feit is dat hij in die tijd erg produktief geweest is. Hij heeft toen de basis gelegd voor wat hij verder allemaal uitgewerkt heeft.

Hij zat in wat nu Cas di pueblo is. Dat was het huis van dokter Binèche, een heel merkwaardige dokter, die voor Hitler uit Oostenrijk vluchtte en op Curacao op 10 mei 1940 als Duitssprekende opgepikt werd en naar Bonaire gestuurd. In dat huis zaten alle vrijgezellen politieagenten, om paraat te zijn als er iets mocht gebeuren.

Ik ging dus naar Pierre toe. Daar zaten we op een porch heel vaak en heel lang over poezie te praten, over de gedichten die hij voordroeg. "Flor di anglo" en zo, daar was René de Rooy gek op. Ik heb weer andere gedichten die ik erg mooi vind.

In die tijd deed ik nog wat aan dichten. Maar als je Yehudi Menuhin ziet spelen, kan je twee dingen doen. Je hebt als reactie: dat wil ik ook worden en je gaat vioolles nemen. Of je slaat je viool kapot. Dus toen ik bezig was met dichten en ik las wat Pierre deed, toen vond ik mijn gedichten zo'n zwak aftreksel van wat hij allemaal kon, dat ik gewoon zei: Daar begin ik niet aan.

In die tijd was ik op een opleiding voor onderwijzer. Daar kregen we lessen over woordkunst, over metafora, metonymia en dergelijke. Pierre toonde mij die dingen aan in zijn gedichten. Daar leefden we helemaal van op. Dat is ook de tijd van Julio Perrenal.

***

VOOR HET TIJDPERK van de televisie moest je jezelf leren vermaken. Bijna elke week had je wel een feest. Pierre kende veel mensen en mijn moeder vond het allang prachtig, dat hij mij op sleeptouw nam, want zij vond het maar gek dat ik in huis zat te lezen.

Ik weet nog goed hoe Pierre me meenam. Ik was niet uitgenodigd, maar ik liep met Pierre mee. Als hij bij het feest kwam, ging hij zeer uitgebreid afscheid van me nemen. Dan kwam de heer des huizes naar buiten en zei: "Kom je er nog in?" En Pierre zei: "Ja, maar ik moet eerst nog van mijn vriend afscheid nemen". En dan zeiden die mannen altijd: "Kom nou, laat die vriend er ook bij". Zo sleepte Pierre mij er altijd in.

Op die feestjes werden alleen maar bolero's gespeeld. Toen zeiden we: Weet je wat? Wij gaan gewoon proberen om Curacaose liedjes te maken. Met z', drieën, René de Rooy, Pierre Lauffer en ik. Met z'n drieen werden we Julio Perrenal. Het pseudoniem is ontstaan door René de Rooy. Hij zei: "Julio, het is jouw idee. Per en Renal, dat zijn wij tweeen". Maar we moesten kijken of die liedjes aansloegen. Wat deden we? We liepen door de straatjes en dan gingen we gewoon ergens zitten en we zongen ze. Maar u begrijpt: René was onderwijzer, Pierre politieagent en ik ook onderwijzer; daar werd over gesproken. Het was toch zo gek: die liepen te zingen op straat! Nee, men vond toch, dat het niet kon.

We hebben ontzettend veel moeite gehad om een trio zover te krijgen dat het die liedjes wilde spelen. Het klinkt ongelooflijk, maar het is zo: niemand wilde deze liedjes spelen, want men vond dat er in het Papiaments geen liedjes worden gemaakt. Uiteindelijk is het er dus toch van gekomen.

Ondertussen is het heel normaal dat er Curacaose liedjes gemaakt worden. Je hebt tegenwoordig tumba-festivals en noem maar op. Maar dat is allemaal gekomen in veertig jaar tijd.

De andere Lauffer

Samenstelling: B. Jos de Roo

HET VERHAAL VAN JULES DE PALM (3)

PIERRE LAUFFER is een geboren dichter. Hij kon het niet laten. Terwijl hij daar als politieagent het verkeer regelde, kon hij een pracht van een meisje voorbij zien gaan en ineens kwam daar een pracht van een volzin uit. En later werkte hij dat al of niet uit.

Er zijn mensen die er echt voor gaan zitten en zeggen: "Nou ga ik eens een gedicht maken". Dat zijn volgens mij verzen - smeders. Voor Pierre was het gewoon zijn natuur. Het klinkt allemaal zo overdreven als je het zegt. Dan zeggen ze: "O God, nou is die man dood! Nou gaan ze een soort aureool om zijn kop hangen". Maar dat is helemaal niet mijn bedoeling.

Er zijn maar weinig geboren dichters. Sommigen hebben een dichterlijke natuur, zoals Cola Debrot zegt. Pierre Lauffer is toevallig een van de weinige echte dichters. En daarom wil ik inderdaad dat men probeert de jeugd bij te brengen wat deze man gedreven heeft, wat hij bereikt heeft. Men moet hem toch nageven: hij heeft het Papiamentu ontdaan van het odium dat erop rustte. Gelukkig heeft hij epigonen gekregen. Nu zijn er verschillende dichters in het Papiamentu, die hoe dan ook in het kielzog van Pierre varen. Sommigen proberen hem te imiteren, sommigen proberen hem te evenaren, maar het blijft moeilijk.

Eén ding weet ik: er is net een boekje uitgekomen van Jenny Fraai, 'A ta palabra'. Dat is een ontzettend leuk boekje, het is opgedragen aan Pierre Lauffer. En waarom. Jenny Fraai zegt: "Kijk die Pierre, die heeft mij echt geinspireerd". Hij was zo bezeten van die taal, dat hij probeerde mensen aan te sporen die iets deden, het geeft niet wat. Dan zei hij: "Ga nou door. Wees wat kritischer, maar ga in hemelsnaam door, want wij hebben een taal waar wat mee gedaan kan worden".

★★★★

JE PROBEERT ALTIJD een etiket op iemand te plakken. Wat heeft nou deze man gedreven? Welke gedachten had hij? In de eerste plaats toch de liefde tot dat land. Er zijn ontzettend veel gedichten van hem over de natuur. Hij kan helemaal in extase raken door het zien van een

troepiaal bovenop zo'n lange cactus. Dan zei hij: "Troepiaal riba cabes di un datu". Hij kan vervoerd raken door een heel mooi meisje en dan schrijft hij een romantisch gedicht.

Het is ongelooflijk moeilijk om op Pierre een etiket te plakken, want hij is zo veelzijdig geweest. De melancholie komt telkens in zijn werk voor. Ik zou bijna zeggen: de mineurstemming die we allemaal een klein beetje hebben, heeft hij vaak in zijn gedichten. Een gedicht waar ieder het over heeft, is de "Balade van Buchi Fiel". Dan gaat hij weer spreken over de slavernij. Gewoon de mensen vóórhouden wat het allemaal geweest is. Want het merkwaardige is, of nee, het is niet zo merkwaardig dat weinig Curaçaoenaars veel van hun geschiedenis afweten. Ze weten wel dat Willem van Oranje in Delft begraven ligt en dat er een hondje op zijn graf staat, al hebben ze het nooit gezien. Dat weten ze, dat hebben ze geléérd. Maar ze weten heel weinig af van Tula of Carpata en zo, terwijl Pierre ook in zijn gedichten de oude geschiedenis heeft opgehaald.

Pierre heeft in zijn gedichten geprobeerd de kleurbarrière te doorbreken. In die tijd steeg je belangrijkheid eigenlijk naar gelang je minder pigment had. Dus black was helemaal niet beautiful in die dagen. Pierre heeft toch in verschillende gedichten gewezen op wat we zelf zijn, want er zijn maar weinig mensen op Curaçao die willen toegeven dat Curaçao niet bestaat uit kleurlingen, maar uit negers. Tegenwoordig is men ontzettend benauwd om het woord neger te gebruiken. We hebben zelfs een keer gehoord van boslandcreolen, want je mocht in Suriname niet zeggen dat het bosnegers waren. Pierre deed niet zo voorzichtig in zijn gedichten, want hij probeert duidelijk de mensen dat gevoel van minderwaardigheid af te leren.

Het meest trof mij in Pierre zijn echtheid. Er zijn weinig mensen op Curaçao, zelfs op het Curaçao van nu, die zichzelf durven te zijn. Pierre was zichzelf. Hij deed dingen die op Curaçao taboe waren. Pierre schaamde zich bijvoorbeeld helemaal niet om in een auto rond te rijden met een van de dames van lichte zeden. Dan zei mijn moeder: "Moet je nou eens kijken met wie je omgaat". Maar als hij daar toevallig zin in had, ja, dan deed hij dat.

Hij durfde het leven te leven zoals hij dat wilde. Hij werd niet geleefd door de gemeenschap. Pierre was volledig zichzelf. De laatste jaren, als ik in Santa Caterina kwam, dan zat hij daar te genieten van de geur van de bloemen om hem heen. Hij was helemaal zichzelf. Hij had geen pose. De gemeenschap eist soms van je dat je bepaalde poses hebt.

Ik heb hem één keer ontzettend verlegen gezien. Dat was bij de uitreiking van de Sticusaprijs. Toen wist hij met zijn figuur geen raad. Hij moest zich natuurlijk opdoffen. Hij kwam keurig gekleed met jasje en dasje aan in Hotel Plaza, terwijl hij het liefst in zijn guayabera zou zijn verschenen. Maar dat offer heeft hij gebracht.

Wat op mij de meeste indruk heeft gemaakt, is een heel klein gedichtje, Sonatina, waarin hij het meisje dat hij eigenlijk verleid heeft, aan het woord laat. Hij spreekt een soort peccavi uit.

Quio...shon...pakiko mi balor.....

De man die op pad gaat om meisjes te veroveren, laat op zeker moment dat meisje aan het woord. Dat heeft mij het meest aangegrepen.

AMIGOE. - (DONDERDAG 5 MEI 1983), P. 2

De andere Lauffer

Samenstelling: B. Jos de Roo

HET VERHAAL VAN JULES DE PALM (4)

LANGZAMERHAND KRIJG JE WEL het idee dat je bidprentjes gaat maken voor Pierre Lauffer. Dat hij zoiets bijzonders is geweest. Daar ben ik het helemaal niet mee eens. Pierre was een schavuit, een rakker, maar een echte rakker. Daarom moet men hem nou niet gaan idealiseren en men moet niet proberen van alle mogelijke dingen te verzinnen. Nee, hij is een bijzonder groot dichter geweest, maar nogmaals: het is een bon vivant, een troubadour.

We hebben ook serenades gegeven. Gewoon onder een raam staan en een meisje dat de volgende dag jarig was, een serenade geven. En dat deed hij, terwijl het eigenlijk niet kon. Dat deed men niet op Curacao. Als je niet uit de familie kwam, dan deed je dat niet. Maar daar had hij lak aan. Ik trok me aan hem op. Het intrigeerde me om zo lekker naast de pot te plassen, om het op z'n Hollands te zeggen.

Maar ze moeten hem niet gaan idealiseren. Je moet van Pierre niet een soort heilige maken, want dat is hij beslist niet geweest. Hij heeft het leven geleefd. Hij heeft er echt van genoten. Het moment dat hij naar andere oorden ging, zal voor hem helemaal niet zo'n bezwaar zijn geweest, want hij was ervan overtuigd dat ook de dood een deel van zijn leven is. Dus daar leefde hij naar toe. Wij zijn gekomen om een keer weg te gaan. Daarom heeft hij niet alleen de laatste tijd in Kristóf daarover gesproken. Hij wist altijd: memento mori. Maar hij had wel als devies. all this and heaven too.

De laatste keer dat ik Pierre Lauffer heb ontmoet, was in januari 1981. En nou kan ik heel mooi gaan vertellen: toen zei hij al dat hij zou sterven – dat is inderdaad zo – maar dat zei hij een paar jaar geleden ook. In 1978 heeft hij het ook gezegd: "Ik zie je niet meer, waarde vriend'.

Maar deze keer heeft hij me afgezet bij Hotel Plaza en toen stapte hij uit zijn auto en hij omhelsde me en hij zei: "Ik geloof dat we elkaar voor het laatst gezien hebben. Ik wist dat hij ziek was, maar ik wist niet, hoe ziek hij was. Maar ik zal nooit gaan vertellen: Op die en die dag heeft hij zijn dood aangekondigd.

Pierre is een dichter die tot zijn recht komt in het Papiamentu. Hij heeft ook Nederlandse gedichten gemaakt, maar dan is hij lang zo goed niet als in het Papiamentu. Als ik soms Naipaul lees, dan lijkt het wel of hij Pierre Lauffer nadoet. Die Naipaul is ook in het Caribisch gebied geboren. Hij heeft ook bepaalde kenmerken van de Caribische literatuur: melancholie, observeringsvermogen, kleine details, de armoede hier, de verlangens die er allemaal zitten in een Caribisch volk dat an sich gespleten is, want je ontkomt er niet aan dat de mensen die in het Caribisch gebied dichten of schrijven altijd twee of drie culturen in zich hebben en dat komt dan op zeker ogenblik naar voren. Wat dat betreft is Pierre inderdaad een Caribisch dichter.

De invloed van Pierre acht ik bijzonder groot. Ze zal groot kunnen blijven als men de erfenis die hij heeft nagelaten goed gebruikt. Hij heeft voor kinderen ook heel wat nagelaten, maar ja, als men dat niet gebruikt, dan heeft hij eigenlijk zijn doel niet bereikt.

Ik zie in hem toch wel dat hij dacht: de enige manier om ons volk een klein beetje trots en eergevoel en zelfbewustzijn te geven, is ze te wijzen op een hoog cultuurgoed dat ze ondanks driehonderd jaar Nederlandse regering toch behouden hebben. Dat is het merkwaardige, dat men daar te weinig aandacht aan besteed, dat het Papiamentu ondanks alles toch is uitgegroeid tot wat het nu is. En daar heeft Pierre Lauffer ontegenzeggelijk aan meegewerkt. En nogmaals: op scholen moet men gaan proberen om met de erfenis van Pierre toch wat te gaan doen.